

საერთაშორისო ბიზნესი გლობალიზაციის პირობებში

ეთერ ნარიანიშვილი

ეკონომიკის აკადემიური დოქტორი,
სამცხე-ჯავახეთის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი

ევროპული ინსტიტუტი და
საქართველო
ეკონომიკისა და ბიზნესის
აქტუალური პრობლემები
გლობალიზაციის
თანამედროვე პირობებში

*საერთაშორისო სამეცნიერო-
პრაქტიკული კონფერენცია*

ბიზნესი, ორგანიზაციული სისტემები და მიკროეკონომიკური პრობლემები

საკვანძო სიტყვები:

გლობალიზაცია, ფიჭური, გლობალური, ტარიფები, კომტეპი, პრივატიზაცია

მეოცე საუკუნის ბოლო ათწლეულებში და ოცდამეერთე საუკუნეში საერთაშორისო ბიზნესის ზრდამ ისეთი მასშტაბი მიიღო, რომ მრავალი მეცნიერ-ეკონომისტის (ესპერტის) აზრით, ეჭვს აღარ იწვევს გლობალიზაციის ერის დადგომა. ერთ-ერთი მიდგომით გლობალიზაცია - ესაა განუწყვეტლივ მიმდინარე, ბაზრების, სუვერენული სახელმწიფოებისა და ტექნოლოგიების ინვესტიციების მყარი პროცესი, რომელიც საშუალებას აძლევს ცალკეულ პირებს, კორპორაციულ და სუვერენულ სახელმწიფოებს უფრო სწრაფად, ვიდრე ოდესმე ყოფილა, მინიმალური დანახარჯებით დაამყარონ ღრმა კონტაქტები მთელი მსოფლიოს მასშტაბით განთავსებულ პარტნიორებთან.

ეკონომიკურ ლიტერატურაში გამოყოფენ მთელ რიგ ფაქტორებს, რომლებმაც გავლენა იქონია მსოფლიო ეკონომიკისა და მსოფლიოს ქვეყნების ინტეგრაციის გაძლიერებაზე. ამ ფაქტორებიდან უმთავრესია სოციალისტური სისტემის დაშლა 80-იანი წლების ბოლოს, რის შედეგადაც აღმოიფხვრა მსოფლიოს კომუნისტურ და კაპიტალისტურ ბანაკად დაყოფის პრაქტიკა. ამის შემდგომ პერიოდში მნიშვნელოვნად გააქტიურდა საერთაშორისო ბიზნესი და დაჩქარდა პრივატიზაციის პროცესი. შემდეგ ფაქტორს წარმოადგენს ტექნოლოგიის სრულყოფის სფეროში მიღწეული პროგრესი,

რომელმაც ხელი შეუწყო ინტეგრაციის გაღმავებას. მსოფლიო ეკონომიკაზე მონინავე ტექნოლოგიის გავლენის კარგ მაგალითს ინტერნეტის მსოფლიო ქსელის შექმნა წარმოადგენს. გარდა ამისა, ეკონომიკის გლობალიზაციაში დიდი როლი ითამაშა ისეთმა ტექნოლოგიურმა სიხლევებმა, როგორცაა ფიჭური ტელეფონი, პერსონალური კომპიუტერები, თანამგზავრული კავშირები და ა.შ. ყველაფერმა ამან დააჩქარა კაპიტალის მსოფლიო ბაზრის ფორმირების პროცესი, ელექტრონული კომერციის განვითარება, მომარაგების ჯაჭვის შექმნა, აგრეთვე საერთაშორისო ვაჭრობისა და საერთაშორისო ინვესტიციების მოცულობის უპრეცედენტო ზრდა. ექსპერტთა ერთი ჯგუფის აზრით, გლობალიზაცია მიგვიყვანს საზღვრების გარეშე მსოფლიოს შექმნამდე, რომელშიც სუვერენული სახელმწიფოები სულ უფრო და უფრო დაკარგავენ თავიანთ გავლენას. სპეციალისტთა მეორე ჯგუფი გამოთქვამს ეჭვს ამ შეხედულების მიმართ. მათი აზრით, ისეთი მოვლენა, როგორცაა გლობალიზაციის პროცესი და სუვერენული სახელმწიფოების არსებობა, დარჩება თანამედროვე ცხოვრების ძირითად, ამასთან ბევრ შემთხვევაში, ანტაგონისტურ ფაქტორებად. მომავალ ათწლეულებში ერთ-ერთი ურთულესი ამოცანა, რომელიც იდგება პოლიტიკური ლიდერებისა და მსხვილი ბიზნესმენების წინაშე, მდგომარეობს

იმაში, რომ გაგებული და შესაძლებლობის ფარგლებში შეთანხმებულ იქნეს გლობალური ეკონომიკის ურთიერთსაწინააღმდეგო, ბევრ შემთხვევაში, შეუთავსებელი მოთხოვნები და მსოფლიო ქვეყნების ის ინტერესები, რომლებიც ამ ეკონომიკის საფუძველს შეადგენს. მსოფლიო მასშტაბით, მრავალი ექსპერტის აზრით, გლობალიზაციას გააჩნია დადებითი მხარეები, მაგრამ ამავე დროს იგი არაა დაზღვეული ნაკლოვანებებისაგან. სახელდობრ, საყოველთაოდაა ცნობილი ის ფაქტი, რომ განვითარებული ქვეყნების კომპანიებს თავიანთი წარმოება პირველ რიგში გადააქვთ განვითარებადი ქვეყნების ტერიტორიაზე. სადაც შრომითი კანონმდებლობა და გარემოს დაცვის შესახებ არსებული ნორმები, დანახარჯების მოთხოვნის თვალსაზრისით, იმდენად მსუბუქია (არამკაცრია), რომ თითქმის არ არსებობს დაცვის (შესრულების) აუცილებლობა. ამიტომ ეს კომპანიები თავის ვალდებულებად არ მიიჩნევენ მათ შესრულებას. უკანასკნელ პერიოდში საერთაშორისო ბიზნესის ზრდა ყველასათვის თვალსაჩინო და შთამბეჭდავი გახდა. მაგრამ აუცილებლად ისმის კითხვა, თუ რამ განაპირობა ასეთი განვითარების შესაძლებლობა და რატომ არის მომავალში საერთაშორისო ბიზნესის კიდევ უფრო მეტად განვითარების მაღალი ალბათობა? ექსპერტთა აზრით, არსებობს ამ მოვლენის ორი ძირითადი მიზეზი: 1) კომპანიის სტრატეგიული მიზნები (მოთხოვნები), რომლებიც წარმოადგენენ გლობალიზაციის პროცესის გაღრმავების მოტივატორებს და 2) საერთაშორისო ბიზნესის გარემოში მომხდარი ცვლილებები, რომლებიც ხელს უწყობენ გლობალიზაციის პროცესის გაძლიერებას. აღნიშნული ძირითადი მიზეზებიდან გამომდინარე, არსებობს მთელი რიგი საბაზრო მიზეზები, რომლებიც აიძულებენ კომპანიებს გახდნენ უფრო გლობალურები, როგორც განვითარების საერთო კურსის, ისე ყოველდღიური პრაქტიკული სქემიანობის კუთხით. ასეთ სტრატეგიულ მიზეზებს (უპირატესობებს, იმპერატივებს) მიეკუთვნება: კომპანიის საკვანძო უპირატესობების (კომპეტენციების) გამოყენება, რესურსების შექმნა უფრო დაბალი ფასით, კომპანიის ახალ ბაზრებზე შეღწევა, თავის დარგში უფრო ეფექტიანი კონკურენციის განწევა.

კომპანიის საკვანძო უპირატესობების (კომპეტენციების) გამოყენება. გლობალიზაციის ერთდერო უმნიშვნელოვანეს საფუძველს

საკვანძო კომპეტენციების (უპირატესობათა) უფრო ფართოდ გამოყენების შესაძლებლობა წარმოადგენს, რომელთა განვითარებაც შეძლო კომპანიამ შიდა ბაზარზე.

საკვანძო კომპეტენცია განსაზღვრავს იმ განსხვავებულად გამორჩეულ ძლიერ მხარეს ან უპირატესობას, რომელსაც პირველხარისხოვანი მნიშვნელობა გააჩნია კომპანიის წარმატებული საქმიანობისთვის. ახალ ბაზარზე საკვანძო კომპეტენციების გამოყენებით კომპანიას შეუძლია გაზარდოს თავისი შემოსავალი და მოგება. ამის მაგალითად შეიძლება მოვიყვანოთ საზღვარგარეთული კომპანიები, რადგან საქართველოში ასეთი კომპანიების მოძებნა მეტად გაძნელებულია. სახელდობრ, კომპანიაში „ნოკია“ შემუშავეს ფიჭური ტელეფონების წარმოების უახლესი ტექნოლოგია, რომელიც ხალისით მიიღეს მომხმარებლებმა ფინეთის შიგა ბაზარზე. კომპანიის ხელმძღვანელობა მალე მიხვდა, რომ შემოსავლების და მოგების კიდევ უფრო გადიდების შესაძლებლობა ეძლეოდა თუ ტელეფონების წარმოებასა და გაყიდვას გააფართოებდა სხვა ქვეყნებშიც, რაც წარმატებით იქნა განხორციელებული. ასეთი მაგალითები შეიძლება მრავლად დავასახელოთ.

რესურსების შექმნა უფრო დაბალი ფასით. საერთაშორისო მასშტაბით ბიზნესის განხორციელების კიდევ ერთი უმნიშვნელოვანესი საფუძველია დაბალ ფასებად საწარმოო რესურსების (მასალების, სამუშაო ძლის, კაპიტალის, ტექნოლოგიის) შექმნის აუცილებლობა. მთელ რიგ შემთხვევებში კომპანიები განიცდიან საზღვარგარეთის ქვეყნებში რესურსების შექმნის მწვავე მოთხოვნას, რადგანაც ადგილობრივ ბაზარზე შესაბამისი რესურსები ან საერთოდ არ არის, ან არასაკმარისია მოთხოვნის სრულყოფილად დასაკმაყოფილებლად ან კიდევ ძვირია სხვა ქვეყნის ბაზრებთან შედარებით. ამის მაგალითები ძალიან ბევრია. მაგალითად, იაპონიის კომპანიები ხის მასალებსა და ხის ნაწარმს ყიდულობენ კანადაში; მსოფლიოს ყველა ქვეყნის კომპანიები ნავთობს ყიდულობენ ახლო აღმოსავლეთისა და აფრიკის ქვეყნებში და ა.შ.

გასაღების ახალი ბაზრების ძიება. ბიზნესის გაფართოების მიზნით გასაღების ახალი ბაზრების ძიების აუცილებლობა წარმოადგენს ერთდერო მნიშვნელოვან მიზეზს კომპანიის საერთაშორისო ბაზარზე გასასვლელად. როდეს

საც შიგა ბაზარი, სადაც კომპანია ყიდის თავის პროდუქციას, მთლიანად გაჯერებულია, ამ ბაზარზე სულ უფრო ძნელი ხდება მაღალი შემოსავლის მიღება და მოგების ზრდა. ამიტომ საჭიროა შესაბამისი გზების ძიება მოცემული პროდუქციის გაყიდვების გასაფართოვებლად საზღვარგარეთის ახალ, ფორმირებად ბაზარზე გასვლისათვის.

დარგში კონკურენციის უფრო ეფექტურად წარმართვა. კომპანიის საზღვარგარეთის გასვლის ბაზარზე გასვლის ერთ-ერთ მიზეზს წარმოადგენს სურვილი იმისა, რომ აამაღლოს კონკურენტუნარიანობა და კონკურენტული ბრძოლის ეფექტიანობა იმ დარგში, რომელშიც იგი მოღვაწეობს. გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, თანამედროვე კომპანიებმა თავიანთი ბიზნესის წარმატებით წარმართვისათვის აუცილებელია გაითვალისწინონ ბიზნესგარემოში მომხდარი ის ცვლილებები, რომლებიც აღმოცენდა მეორე მსოფლიო ომის, განსაკუთრებით კი სოციალისტური სისტემის დაშლის, შემდგომ პერიოდში. ასევე გასათვალისწინებელია ის მუდმივად მიმდინარე ცვლილებები, რომლებიც ხდება ბიზნესის გარე გარემოს ძირითადი ფაქტორების მიხედვით. საერთაშორისო ბიზნესში ამ მხრივ განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია ისეთი ფაქტორები, როგორცაა პოლიტიკური გარემოს ცვლილება, ტექნოლოგიური გარემოს ცვლილება და ა.შ. ანუ ამ შემთხვევაში იგულისხმება ისეთი ფაქტორები, რომლებიც მოქმედებენ ქვეყნების საზღვრებს მიღმა არსებულ მაკროგარემოში და საერთაშორისო მნიშვნელობა გააჩნიათ. ფაქტობრივად, ისინი საერთაშორისო ბიზნეს გარემოს ფაქტორებს წარმოადგენენ.

პოლიტიკური გარემოს ცვლილება. მეოცე საუკუნის პირველ ნახევარში ვაჭრობის გა-

ფართოების მიზნით კომპანიების საზღვრგარეთის ახალ ბაზრებზე გასვლას ხელს უშლიდა სხვადასხვა ქვეყნების მთავრობების მიერ შემოღებული ბარიერები. პირველი მსოფლიო ომის შემდეგ ბევრმა ქვეყანამ (აშშ, საფრანგეთი, დიდ ბრიტანეთი, გერმანია და ა.შ.) შემოიღო ტარიფები და კვოტები იმპორტულ საქონელზე. იმავდროულად ხელსაყრელი პირობები შეუქმნეს ეროვნულ კომპანიებს საქონლის წარმოებაზე სამთავრობო კონტრაქტების შეთავაზებით. ამის შედეგად 30-იან წლებში საერთაშორისო ვაჭრობისა და საერთაშორისო ინვესტიციების მოცულობა არსებითად შემცირდა. მაგრამ მეორე მსოფლიო ომის შემდგომ პერიოდში ეს პრაქტიკა მთლიანად გადაისინჯა და ვაჭრობით დაკავებულ ძირითად ქვეყნებს შორის მოხდა მოლაპარაკება საბაჟო ტარიფებისა და კვოტების შემცირების, აგრეთვე ამ ქვეყნების ტერიტორიაზე პირდაპირ უცხოურ ინვესტიციებზე დანესებული შეზღუდვების გაუქმების თაობაზე. მრავალი ამ შეთანხმებიდან მიღწეულ იქნა ტარიფებისა და ვაჭრობის შესახებ გენერალური შეთანხმების დადების პროცესში, აგრეთვე ვაჭრობის მსოფლიო ორგანიზაციის ძალისხმევის შედეგად. ტექნოლოგიური გარემოს ცვლილება. მსოფლიოს ქვეყნების მთავრობების მიერ ტექნიკური და ტექნოლოგიური პოლიტიკის სფეროში განხორციელებულმა პოზიტიურმა ცვლილებებმა ხელი შეუწყო საერთაშორისო ბიზნესის განვითარებას. განაკუთრებით კავშირგაბმულობის (კომუნიკაციის) სისტემების, სატრანსპორტო საშუალებების და ინფორმაციის დამუშავების საშუალებების სფეროში დანერგილმა სიახლეებმა საერთაშორისო ბიზნესი უფრო ადვილად განსახორციელებელი და მომგებიანი გახადა.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. შენგელია, თ. (2010). გლობალური ბიზნესი. თბილისი: ახალი საქართველო.
2. შენგელია, თ. (2008). დასაქმების სფეროში დისკრიმინაცია და ბიზნესი., ჟ. „ეკონომიკა“, №11-12.
3. Чинченнов, М.В. (2009). Основы международного бизнеса: Организационные основы, инфраструктура, тактика и стратегия. КноРус.

International Business in Globalization

Eteri Narimanishvili

Doctor of Economics,

Professor of Samtkhe-javakheti State University

Key words:

GLOBALIZATION, CELLULAR, GLOBAL, TARIFFS, QUOTAS, PRIVATIZATION

Summary

Thus, in economy globalization process technological innovations such as cellular phone, personal computer, satellite links, etc. played an important role. All this accelerated Capital formation of the world market, the development of e-commerce, supply chain creation, as well as international trade and international investment unprecedented growth.